

השולח פרק רביעי גיטין

מד.

עין משפט נר מצוה

ק"ב א ב ג ד ה מ"י
פרק ח מהל' עבדים
מהלכה ב עד הלכה ו סמג
עשין פו טור ש"ע י"ד
סמ"ק רס סעיף פ בהג"ה
וע"ש:
ו מ"י פ"ו מהל' מעשר
הלכה י ש"ע י"ד פ"י שלח
סמ"ק קטן:
ק"ב ז מ"י פ"ט מהל' ע"ז
הלכה יג סמג לאוין
מח:
ח מ"י פ"ח מהל' עבדים
הלכה יב ט"ש"ע י"ד פ"י
רס"ק סעיף פא:
ק"ב ט מ"י פרק כ
מהל' שבת הל' ג
סמג לאוין פו ט"ש"ע י"ד
פ"י קהל סעיף ד:
ק"ב י מ"י פ"ח מהל'
עבדים הלכה א
סמג עשין פו ט"ש"ע י"ד
פ"י רס"ק סעיף פ:
ק"ב ז מ"י פ"ח מהל'
בכורות הלכה ז
ט"ש"ע י"ד פ"י ש"ג ס"א:

גיליון הש"ס

גמ' בכר עבדו ומת. עין
מנחות שור ש"ס לט
סמ"ק י"א:

פסקי ר"ד

שלח ר' אמי מיני אמי בר
נתן תורה תצא לישראל
עבד שהפיל עצמו לגיסות
ואין רבו יכול להוציאו לא
בדיני ישראל ולא בדיני
אומות העולם מותר ליטול
דמיו וכותב ומעלה
בערכאות שלהם מפני
שהוא כמציל מידם:
אריב"ל המוכר עבדו
לכבדני קונסין אותו
לפדותו עד עשרה בדמיו
ולשחרורו דוקא אי לאו
דוקא ולא איפשיט. אריב"ל
המוכר בהמה גסה לכבדני
קונסין אותו לפדותו עד
מאה בדמיה בעא מיניה ר'
ירמיה מרבי אמי מכר
עבדו לכבדני ומת מהו
שיקנסו בנו אחריו לדידיה
קנסוהו רבנן ודא ליתיה או
דילמא לממוניה קנסוהו ודא
איתיה ופשט ליה לדידיה
קנסוהו לבריה לא קנסוהו

בש"ל ו' ע"ל מנת למשכנו בו'. פירש בקונטרס שאם לא אפרע
עד זמן פלוני באל ומשכני מקרקע זו ותהא שלך וכל
זמן שלא באל ישראל ומשכנו הוי בחזקת עובד כוכבים וגבי עבד כי
האי גזוהא קנסוה רבנן לישראל הוילי ועבר הזמן ולא פרע ואע"פ שלא
משכנו עדיין וקשה א' דהוא ליה למימר
אריזי ואליזי דמטא זמניה לכך נראה
דאחא לשנויי שנויא קמא הא דמטא
זמניה והא דלא מטא זמניה והא
דאקשין גבי עבד דמטא זמניה נראה
למימר ב' בשלח על מנת למשכנו ולא
משכנו דס"ד כיון דלא משכנו עדיין ג'
לא יאל לחירות קא משמע לן דהוילי
זכירו למשכנו ד' דיואל לחירות:
המוכר עבדו לפרהנג עובר
בוכבים. פ"י בקונטרס
מ"ק ושם עלילות ומכרו לו בנות
דמיס שהעליל וקשה דלא שייך על
זה לשון מכירה ו' ולישנא שהיה לו לפייס
ולא פייס לא משמע הכי ו' ועוד דמדמי
למוכרו לשלשים יום ונראה דהפרהנג
נוטל עבדו על כורחו אלא שנותן לו
דמיס לך פריך דאמאי יאל לחירות
כיון דהוי צעל כורחו כמו גזא בחובו
ומשי דהיה לו לפייס דכיון דנותן
דמיס ודאי היה מתפייס בדבר מועט ו'
ומדמי לו נמי למוכרו לשלשים יום דלחור
שגומר מלאכתו דרכו להחזירו לישראל
וישראל מחזיר לו הדמים:

ובותב ומעלה בערכאות שלהם.
פירש בקונטרס אף על פי
דחשיבות הוא להן וקשה דשטרות
העולין בערכאות של עובדי כוכבים
מכשרינן ו' ולא מפלגין בין לכתחילה
בין לדיעבד ו' ומפרש רבינו תם דאע"ג
דנראה כמקיים המקח שרי הכא
והיה דפרק קמא דע"ז (דף ג.) הולכין
ליריד של עובדי כוכבים ולקוחים מהן
בהמה ועבדים מפני שהוא כמציל מידם
ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים
התם נמי מקיים המקח ומתפרסם הדבר
א' לאו דוקא. פירש בקונטרס דלא
קנסין ליה כולי האי וגזומא
קאמר וקשה דאם כן איז שיעור היצי
דאכתי לא ידע היה דקונסין אותו
עד עשרה דנימא ביה א' ההוא שיעורא
ונראה דפרש א' או לאו דוקא אלא אפילו
ביותר ממאה קנסין ליה עד דפריך
כעין שפ"י בקונטרס דאפילו דלחור
ומייתי מזהמה דקונסין אותו עד
עשרה דמיה א' אלמא לאו דוקא דהוא
הדין טפי דקאמר הכא עד מאה
גבי עבדים והוא הדין ו' דהוא לאו דוקא ו'
התם דאיסורא דאורייתא. ונפרק
כל פסולי המוקדשין (בכורות
לד'): גבי גרס אהן הבכור קאמר דליכא
למיפשט מההא דשאלני עבד דמפקע ליה
ממזות אס כן הוה מצי למימר הכא אס
תימני לומר דהתם לא קנסו הכא קנסו
משום דמפקע ליה ממזות וכן התם
הוה מצי למימר איפכא כי הכא:

נתייבש

ליה לקנסיה טפי חד אלא עבד מילתא דלא שכיחא א' ומלתא דלא שכיחא לא
גזרי בה רבנן בעא מיניה רבי ירמיה מרבי אסי * מכר עבדו ומת מהו
שיקנסו את בנו אחריו אם תימצי לומר מ' צרם * אהן בכור ומת קנסו בנו
אחריו משום דאיסורא דאורייתא היא אבל הכא איסורא דרבנן
ואם

ליה דהא נתן יאל לחירות: ופרכין אלא בהמה מ"ע קנסין ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לך לקנסו
יותר מן העבד ותו לא הוילי וטעמא משום דהדרה ליה הוא אהן כהן אלא כדי דמיה ותמה קנסו מ' עד ק' או לו בחזרה זו: מילתא דלא
שכיחא היא. שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו אס צנו. לפדותו: אס סימלי לומר. הך דמזעיל לן בבכורות כהן הגורס אהן הבכור
ועבר משום לא מוס לא יהיה צו (דלמרי' התם לא ישחט עולמית ומזעיל לן גרס ומת מהו שיקנסו צנו אחריו ואס תימני לומר דהיה
דקנסוהו הא דהכא לא מישפט לן מינה דהתם קא עבד אציה איסורא דאורייתא אכל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן דהיינו דעבד:
ואס

הכי גרסין ואיבעית אימא בשלח על מנת למשכנו ולא משכנו. הא
דשדה כגון שלח העובד כוכבים מישראל על מנת שאם לא אפרע
לזמן פלוני באל ומשכני מקרקע זו ותהא שלך והא דקמתי פטורה מן
המעשר כל זמן שלא באל ישראל ומשכנו
בזוקת העובד כוכבים ואס היה ישראל
נוטל חלק בפטורה פטורה מן המעשר.
וגבי עבד כי האי גזוהא קנסוה רבנן
לישראל ואע"פ שלא משכנו העובד
כוכבים עדיין בעבד זה קנסוהו הוילי
ועבר זמנו ולא פרע: גזא. העובד
כוכבים לעבד: בחובו. שהיה לו על
ישראל והוא לא מכרו לו ולא לזה
עליו: סיקריקון. בשעה שישראל
מופקרין להריגה ואמר לעובד כוכבים
שא קרקע זו או עבד זה והיחמני:
לא יאל לחירות. דאונס הוא וליכא
למקנסיה: חייב לעשר. עליה דהוי
כנוכר: גאנפרות. הפסד: דקא
משפטי ליה. הרי נהנה מהם שפוע
חובו הילך לענין עישור חייב דמעשר
ומיזוה גבי עבד קנסא משום מכירה
היא זה לא מכר מדעמו אלא שלא
לרצונו גזא ואמאי נקנסיה: פרהנג.
מ"ק ושם עלילות ומכרו לו דמיו
אנפרותו שהעליל עליו: היה לו
לפייס. בדבר אחר: ולא פייס. ומסרו
לו מדעמו: לשלשים יום. ולאחר
שלשים יחזור אליו: לפרהנג עובד
כוכבים. וקס"ד לעבד עבדות המלך
עד זמן פלוני ולשוב: חון ממלאכתו.
גופו קנוי לך וכלכד שלא תשתעבד
בו שלא מכרו אלא להשיאו לשפחתו
ולדלות דהשאלא לא מפקע ממזות
לחלל שבתות. א"נ מכרו למלאכתו חון
משבתות וימים טובים מהו: לגר
טוש. שקבל עליו שלא לעבד עבדות
כוכבים ואוכל נצילות: פשוט מיהא.
מתנתא: חדא. מהנך בעיא: עין
כמילתין. במשנה הסדורה לך לידע
מה נשיב: המוכר ציוס לעובד כוכבים.
באך ישראל דאמר קרא לא תחנם
לא תמן להם חמיה דקרקע (ע"ז
דף ב.) וכוס. לו שטר: ומעלהו
בערכאות שלהן. לחותמו אף על פי
שחשיבות הוא להם: ודילמא. הא
דלא גזר רבנן בהך דילמא אחי לזבני
מדעמו: הני מילי בים. דלא סגי ליה
לאינש צלא בית ולא עבדי חנינא
דמוזני: אחי לזבני. וגרינן אהן
אכנו מכירה דעלמא ולא תפשוט:
שלא לכו רבי אחי. להנך דבעו מיניה:
מיני אחי בר נתן סאל תורה. הוראה
זו לישראל: קונסים אותו. לפדות
מיד העובד כוכבים: דוקא או לאו
דוקא. דלא קנסין ליה כולי האי
וגזומא קאמר: עד עשרה. אלמא
בהך דקנסו רבנן דמכירה דידהו לא
קנסו כולי האי: אהן מוכרין בהמה גסה
גזירה משום שאלה ושכירות ונסיוני
במסכת ע"ז (דף טו.) שאני עבד.
כלומר לעולם אימא לך דעבד דוקא
ושאני עבד כו': או לאו דוקא. דאי
צנו מיניה טפי קנסין ליה עד דפריך
ואורחא דמלתא הוא דנקט: עד מאה.
וקס"ד ה"ה לעבד: שאני עבד דלא
דבר ליה. כלומר דילמא תריוהו
דוקא ועבד היינו טעמא דלא קנסוהו
כולי האי דלא דרר למריה בחר דפריך

ליה דהא נתן יאל לחירות: ופרכין אלא בהמה מ"ע קנסין ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לך לקנסו
יותר מן העבד ותו לא הוילי וטעמא משום דהדרה ליה הוא אהן כהן אלא כדי דמיה ותמה קנסו מ' עד ק' או לו בחזרה זו: מילתא דלא
שכיחא היא. שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו אס צנו. לפדותו: אס סימלי לומר. הך דמזעיל לן בבכורות כהן הגורס אהן הבכור
ועבר משום לא מוס לא יהיה צו (דלמרי' התם לא ישחט עולמית ומזעיל לן גרס ומת מהו שיקנסו צנו אחריו ואס תימני לומר דהיה
דקנסוהו הא דהכא לא מישפט לן מינה דהתם קא עבד אציה איסורא דאורייתא אכל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן דהיינו דעבד:
ואס

ליה דהא נתן יאל לחירות: ופרכין אלא בהמה מ"ע קנסין ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לך לקנסו
יותר מן העבד ותו לא הוילי וטעמא משום דהדרה ליה הוא אהן כהן אלא כדי דמיה ותמה קנסו מ' עד ק' או לו בחזרה זו: מילתא דלא
שכיחא היא. שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו אס צנו. לפדותו: אס סימלי לומר. הך דמזעיל לן בבכורות כהן הגורס אהן הבכור
ועבר משום לא מוס לא יהיה צו (דלמרי' התם לא ישחט עולמית ומזעיל לן גרס ומת מהו שיקנסו צנו אחריו ואס תימני לומר דהיה
דקנסוהו הא דהכא לא מישפט לן מינה דהתם קא עבד אציה איסורא דאורייתא אכל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן דהיינו דעבד:
ואס

ליה דהא נתן יאל לחירות: ופרכין אלא בהמה מ"ע קנסין ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לך לקנסו
יותר מן העבד ותו לא הוילי וטעמא משום דהדרה ליה הוא אהן כהן אלא כדי דמיה ותמה קנסו מ' עד ק' או לו בחזרה זו: מילתא דלא
שכיחא היא. שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו אס צנו. לפדותו: אס סימלי לומר. הך דמזעיל לן בבכורות כהן הגורס אהן הבכור
ועבר משום לא מוס לא יהיה צו (דלמרי' התם לא ישחט עולמית ומזעיל לן גרס ומת מהו שיקנסו צנו אחריו ואס תימני לומר דהיה
דקנסוהו הא דהכא לא מישפט לן מינה דהתם קא עבד אציה איסורא דאורייתא אכל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן דהיינו דעבד:
ואס

מסורת הש"ס

א' (חולין קל"ה). ב' (נ"י)
שלקא אהן עובד כוכבים
דאונס שלח דכין. עין ו' וי'
פרש"י קטן נח: ד"ה או
ממזות אפירות). א' בנתי
לר' יואל. ד' (בכורות ג').
ה' שם. ו' (ג"ז שם).
ו' (עירובין סג') וש"ג.
ח' מוספות בכורות לד':
ד"ה בעא דגרי מר' יואל
וכ"ה בנתי. ט' מ"ק יו.
בכורות לד': י' (דברים ו').
י' (ויקרא כב). יט' (לעיל
י').

מוסף רש"י

אם בחובו. שהיה חייב לו
דבר קלוב ממון. חייב
לעשר. ממקום אחר וליתן
לכאן. שהרי הוא מוכר
(חולין קל"ה).
באנפרות. הפסד ועל
מס (שם) גזל בעלמא
(לקטן נח). דוקא או לאו
דוקא. דלא קנסין ליה
כולי האי. א' נמי טפי הכי
קנסין ליה אס כן
העבדים מתלה אהן
(בכורות ג' ע"ש). ת"ש
כו' עד עשרה בדמיה.
מדגבי עבד מני מאה והכא
קאמר. דאי לא דוקא לית
עשרה. שטע מינה דוקא
קאמר. דאי לא דוקא לית
מרייתו מהא או תריוהו
עשרה (שם). הוצרכו.
הפוסם ובכסין קא מיירי.
בכור. גרס כהן אהן בכור
לפסול צנוס. דכסין טוש
בזמן הזה וני שיש לו בכר
נותנו לכאן וסני משעל בו
עד שימס מאליו ויאלמנו.
דאמר רבאי לאכיל כל זמן
שלא הוסיף. דקדשים בחון
הוא. ואס גרס אהן בכור
להמיר קנסוהו רבנן.
דמלחוקין בבכורות (לד').
הארכו אהן בכור הרי זה
לא ישחוט עולמית. דקנסין
ליה על דעבד אפירות.
דמכניס כל מוס לא יהיה
בו קרי מוס לא יהיה
לחיות בו טעם. וס' וס' ו'
דקאמר אס מתני לומר
וכי. דקא מיעביל ליה
התם דלא אהן בכור ומת
מהו שיקנסו צנו אחריו וי'
(חולין ג' בנתי).

מוסף תוספות

א. כיון דשינויא אחרתא
הוא. מוס' ה"ה.
ב. ה"ב. רש"י.
ג. ואינו מופקע
ממזות. רש"י.
ד. עכשיו. וכשיפוק
למשכנו ימשכנו. ולא
חישש לו לפרוש חרוב
קורם שינוי זמנו. ה"ה
כאלו משכנו והפיקענו
ממזות. רש"י. ה. כיון
שאינו מקבל דמיה. מוס'
ה"ה. ו. כיון
דבאנפרות לקחו. מוס'
ה"ה. ז. כי כן צוה לו
המלך. שטיק.
ח. ולתן קח לו ממקום
אחר. רש"י. ט. ולא
חיששין בהא דמחשבי.
מוס' ה"ה. י. מדעתו
ולרצונו. שטיק.
יא. ריב"ל. מוס' ה"ה.
יב. לאו דוקא מאה אלא
כי. מוס' ה"ה. יג. דבר
מאה פשיטא דריוח. והאי
דקאמר. מוס' ה"ה.
יד. וקס"ד דעבד ובהמה
חד דינא אית להו. ואפי'
תני עד עשרה בדמיה.
רש"י. טו. מאה. מוס'
ה"ה. טז. ה"ה. טז
נמי. מוס' ה"ה.